

**Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Disputatio XLII. De iis, quæ Christus meruit Angelis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93775)

Secundo, quia Christus meruit omnes effectus gratiæ, qui ex particulari Dei providentia sunt circa prædestinatum, sed qui hæc omnia meretur, meretur totam prædestinationem, & si aliquis posset sibi hæc omnia mereri, mereretur prædestinationem suam, ergo.

Obiecta.

Sed contra, quia Christus non meruit prædestinatio omnia media, per quæ consequuntur suam salutem, quia non meruit incarnationem, quæ est potissimum medium, sed mereri prædestinationem, est mereri alicui omnia media suæ salutis. Et confirmatur, quia multa bona naturalia, quatenus ad salutem conferunt, sunt effectus prædestinationis, ut nasci hoc tempore, hoc loco, ex his parentibus, cum hac complexione: sed hæc non oriuntur ex Christi meritis, sed ex ipsa dispositione, & naturali cursu vniuersi, ergo. Respondetur ad argumentum, incarnationem potius dici causam salutis prædestinati, quam proprium medium, quia incarnatio non est amata seu electa ex intentione efficaciter dandi vitam æternam prædestinato, sed per se sui primario amata. Et quamvis demus, vel incarnationem, vel passionem, esse ordinatam ex intentione generali saluandi genus humanum, non autem ex particulari dilectione prædestinatorum, media autem prædestinationis dicuntur, quæ ex hac dilectione procedunt. Quocirca illud argumentum solum cōcludit, Christum non meruisse nobis omnes causas nostræ salutis, neque omnem supernaturalem providentiam gratiæ: non inde tamen fit, non meruisse prædestinationem nostram, quia ad hoc satis est, mereri prædestinato omnem gratiam, quæ illi confertur, & omnia media particularia, per quæ generales causæ vel remedia gratiæ illi applicantur. Prædestinatio enim significat specialem rationem diuinæ providentiæ, per quam electus infallibiliter perducitur ad vitam æternam. Quapropter, qui negant, Christum esse causam nostræ prædestinationis, solum quia non fuit causa suæ incarnationis, non recte loquuntur, quamvis in solo modo loquendi à nobis differre videantur. Ad confirmationem respondetur, Christum Dominum etiam illa naturalia dona nobis meruisse, quæ ad salutem æternam conferunt, quatenus ex speciali intentione & electione prædestinati conferuntur: sicut enim possumus hæc bona promereri, & impetrare in Christo, & per Christum, ita etiam, cum sine merito vel oratione nostra dantur, possunt propter meritum Christi dari. Quis etiam neget, aut mori in tali tempore & loco, naturale esse, aut non sæpe dari propter Christi meritum, cum hoc sæpe ad donum perseverantiæ pertineat? Licet ergo effectus naturales ex dispositione causarum naturalium proveniant, tamen, si ad prædestinationem pertinent, illam et dispositio causarum, sicut sub prædestinationem cadit, ita & sub meritum Christi.

Naturalia
quæ, & quo
modo Chri-
stus nobis
meruerit.

DISPUTATIO XLII.

In duas Sectiones distributa.

De his, quæ Christus meruit Angelis.

In hac disputatione breuius quam in præcedentibus agendum est, quia res est minus certa, & ideo vnica fere sectio, examinabimus, an Christus meruerit angelis, & quid illis meruerit: nam hæc duo vix possunt disputari. Iungi: deinde tamen occasione hinc sumpta, videndum erit, an possit Christus aliquo modo dici Redemptor angelorum, vel, quod idem est, an pro illis satisfecerit.

SECTIO I.

An Christus meruerit angelis omnia dona gratiæ & gloriæ.

Prima sententia negat, Christum Dominum angelis aliquid meruisse, præsertim gratiam & glo-

riam. Ita videtur sentire Bonauent. in 3. d. 13. artic. 2. q. 3. dum negat, Christum influere gratiam in Angelos, Paludan. quæst. 1. artic. 3. Durand. q. 2. Alenf. 3. p. quæst. 12. memb. 3. artic. 3. § 5. dum affirmant Christum habere influxum gloriæ accidentalis, & aliorum illuminationum in angelos: de alio vero influxu gratiæ omnino tacuerunt: D. Thom. etiam hac 3. p. quæst. 8. artic. 4. solum in communi dixit Christum aliquid influere in homines, & angelos, & q. 59. art. 6. negat, Christum iudicaturum angelos quoad præmium essentialie, sed tantum quoad accidentale: quanquam hic locus parum vigeat, ut patet ex ratione, quam ibi subiungit in corpore & ad primum, scilicet, quia iudicium illud consummatum est ante incarnationem, & non est iterandum: vnde ad eundem modum loquitur de iudiciis particularibus hominum, factis ante incarnationem, vel ante diem iudicii, ut ibidem patet art. 4. ad 3. & art. 5. ad 1. & 2. Expressius tamen in 3. dist. 13. quæst. 2. art. 2. hanc tenet sententiam, & quæst. 29. de verit. artic. 4. ad 5. & art. 7. ad 5. & in eadem sententiam inclinat Dried. tract. 2. de captiuit. & redempt. gener. human. cap. 2. part. 3. art. 5. fol. 51. quamvis addat, Christum non meruisse gratiam angelis remouendo ab illis peccatum. Et probatur primo, quia Scriptura sacra nunquam dicit Christum venisse propter angelos, ut eis gratiam, & gloriam mereretur: qui potius ipsemet Christus dicit, se reliquisse nonaginta nouem oues, & venisse ad querendam vnā ouem perditam. Matth. 28. & Luc. 15. quibus locis Ambros. Anselm. Beda, Theophyl. & alij, & Gregor. homil. 34. in Euangelia, exponunt de diuino Verbo, quod relictus in celo angelis, ad querendam humanam naturam lapsam descendit: non ergo venit ut angelis mereretur, neque ut eos ad suum ouile aggregaret. Vnde Act. 4. de hominibus dicit Petrus, & non de angelis, non esse sub celo aliud nomen nobis datum, in quo oporteat nos saluos fieri, 1. ad Timot. 4. dicit Paul. Christum esse saluatorem omnium hominum, maxime fidelium: de angelis vero nihil dicit. Confirmatur ex illo ad Hebr. 2. Qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes: propter quam causam non confunditur eos fratres vocare, & infra, Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem. Quibus verbis requirit Paulus inter sanctificantem & sanctificatos, vel originem ab eodem parente Adamo, vel (quod idem est) communicationem in eadem natura, ut exponit Adamus: & similiter inquit, ideo induisse nostram naturam, quia futuriteramus fratres eius, & spirituales filij: hoc enim est quod ait, Quia pueri communicauerunt carni, & sanguini, &c. Vnde statim subiungit, Nusquam angelos apprehendit, sed semen Abrahamæ apprehendit. Ex quo testimonio ita concludi potest ratio, nam qui sanctificatur per merita Christi, sunt pueri, & fratres Christi, & comunicant cum illo in carne, & sanguine, ut Paulus dicit, sed angeli non sunt hoc modo fratres Christi, non enim habent carnem & sanguinem, neque illis assimilatus est Christus: ergo non sunt illius merito sanctificati, & ita Chrysost. Theophyl. & alij ibi per sanctificatos à Christo solos homines intelligunt.

Secundo videtur colligi hæc sententia ex modo loquendi Patrum, vbi quæque enim explicant, quid profuerit angelis Christi aduentus, nihil aliud dicunt, nisi per Christum esse reparatas sedes angelorum, hominibus ad illas implendas assumptis, ex quo effectum magnum gaudium accidentarium ad sanctos angelos redundauit, & nouam quandam, ac singularem amicitiam cum hominibus contraxerunt. De merito autem gratiæ, & gloriæ nihil omnino dicunt, ut videre licet in Chrysost. Theodoret. & Theophyl. Anselm. Beda, & alijs exponentibus verba illa ad Ephes. 1. Inflaurare omnia in Christo, quæ in celis, & quæ in terra sunt, & illa ad Coloss. 1. Inflatio.

lii 4.

In ipso

August.
Gregor.
Ambros.

In ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare, & per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis eiusque qua in terra, siue qua in caelis sunt. Et ad eundem modum loquitur August. in Enchirid. cap. 61. 62. 63. & 64. & Gregor. lib. 28. Moral. cap. 6. & 7. alias cap. 14. & Ambrosius sermon. 10. in Psam. 118. pagin. 3. qui multum videtur fauere huic sententiae dicens. Habemus aliquid, quod fortasse angeli non habeant; ubi enim abundauit peccatum, superabundauit & gratia, nobis est natus Christus ex Virgine, legimus enim, Puer natus est nobis, & Filius datus est nobis, nobis carnem suscepit, imo potius nos in illa carne suscepit, quando filium hominis in Dei sede constituit: non lego angelos in Dei sede nisi stantes, nisi ministerium deferentes, non lego angelos, sed homines conspultos Christo, & in Christo resuscitados. Denique ait Apostolus, quia conuiuificauit nos in Christo, cuius gratia est salutificari, & simul suscitauit, simulque sedere fecit in caelestibus cum Christo Iesu.

Tertio possemus argumentari ratione sumpta ex ordine praedestinationis, si verum esset, Christi meritum solum fuisse praedeterminatum, & prauiusum post praescitum originale peccatum, quia totum negotium Angelorum intelligitur consummatum ante peccatum Adae prauiusum. Nam prius intelligitur prauiusum peccatum angelorum, quam Adae, quia fuit aliquo modo causa illius. Denique gratia, & gloria angelorum independens fuit a peccato hominum, unde, si Christus praedeterminatus fuit post prauiusum peccatum hominum, & dependenter ab illo, non potuerunt habere angeli gratiam, & gloriam dependentem a Christo. Quae ratio videtur sane vergentissima, supposita illa sententia: quanquam multi discipuli D. Thomae conentur illi respondere, ut conciliant illam opinionem D. Tho. cum ea, quam de merito Christi respectu angelorum statim explicabimus. Sed vix possunt id explicare, nec rationi factae satisfacere: tamen non oportet, ut in examinandis eorum subterfugis nos immoremur, cum credamus rationem hanc falso niti fundamento, & supponamus, Christum & ante prauiusum peccatum Adae, & ante ipsos angelos fuisse praedeterminatum. Aliter ergo probari potest hae sententia ab inconuenientibus, nam sequitur primo angelos non fuisse glorificandos ante Christi aduentum, sicut nec hominibus antea gloria data est, quia non debebat prius coronari milites, quam ducem, & vltimum premium prius dari membris, quam capiti, quod est fons, & ratio totius meriti. Secundo quia sequitur, Christum redemisse angelos, qui non peccauerunt, saltem per modum praeseruationis, sicut beata Virgo fuit redempta: patet sequela, quia per Christum receperunt gratiam, per quam a peccando praeseruari sunt. Tertio sequitur, Christum mortuum esse pro angelis, quod est contra communem modum loquendi Scripturae, in qua dicitur Christus esse mortuus propter delicta nostra. Sequela autem patet, quia merita Christi per passionem consummata sunt, si ergo Christus meruit angelis, per passionem meruit illis: unde in Apocal. 7. soli beati homines dicuntur lauisse, & de albasse stolas suas in sanguine agni. Vbi aliqui notant, de hominibus dici stare ante thronum Dei & agni, clamantes, & dicentes: salus Deo nostro, sedenti super thronum, & agno. Tanquam redemptori suo, de angelis vero solum dicit stare ante thronum Dei & adorare eum, nulla facta mentione agni, quia pro illis occisus non est.

Dico tamen primo, Christum Dominum meruisse angelis gratiam, & gloriam, quae illis data fuerat propter merita Christi prauiusa. Ita docet expresse D. Thom. exponens illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus, scilicet, inquit, omnes Apostoli. Patriarchae, Prophetae, & iusti, qui fuerunt, sunt, & erunt, & etiam omnes angeli, & infra, quia plenitudo gratiae, quae est in Christo, est causa omnium gratiarum, quae sunt

A in omnibus intellectualibus creaturis. In hac vero 3. p. consulto videtur noluisse satis explicare sententiam suam, in particulari aliquid affirmando, vel negando: tamen, cum generaliter loquatur, & eodem modo dicat Christum influere in homines & angelos, tanquam caput in membra, multum huic sententiae patrocinatur, in qua 8. art. 1. absolulte dicit Christum influere gratiam in omnia membra Ecclesiae, statim vero artic. 4. dicit hanc Ecclesiam, cuius Christus est caput & in quam influit, constare ex hominibus, & angelis: nisi ergo magna & quiuocatione utatur, loquitur in vtroque loco de influxu gratiae. Praeterea quaestio. 7. artic. 9. dicit Christum esse datam plenitudinem gratiae simpliciter, quia data est illi, ut vniuersali principio in genere habentium gratiam, in quo genere sine dubio angeli comprehenduntur. Unde cum subdit. Et eam ad alios transmittit, Angelos etiam complectitur, quod necessario etiam videtur dicendum, ut ratio eius efficax sit, vult enim concludere, in Christo esse plenitudinem gratiae simpliciter, tam respectu hominum, quam angelorum. Quod probat ex efficacia eius, scilicet, quia est principium vniuersalis gratiae, necesse est ergo, ut hoc intelligatur etiam respectu angelorum. Statim tamen artic. 11. videtur hoc limitare, dicens, Christo datam esse gratiam, ut vniuersali principio gratificationis in humana natura. Sed in primis Caietan. ibi, qui nostram conclusionem tenet, explicat particulam illam in humana natura, designare subiectum necessitatis, ex quo sumpta est occasio meritum Christi: non vero significare subiectum (ut ipse dixit) extensionis, quia meritum Christi, licet ex occasione peccati hominum ordinatum sit, extensum tamen est ad angelos. Quod quam consequenter dictum sit, iam noster argumentandum indicauit. Facilius exponi posset D. Tho. ut, humana natura, designet principium, in quo, vel per quod Christus est vniuersale principium gratificationis, non subiectum, seu terminum, cui communicatur illa gratificatio. Denique etiam si intelligatur, ut iacet, D. Thom. in hoc posteriori loco solum affirmat particularem terminum huius gratificationis, non vero negat vniuersalem, quem in articulo priori posuerat. Hanc conclusionem tenet etiam Albert. in 3. distinct. 13. artic. 2. vbi dicit Christum esse caput angelorum, quoad influxum gratiae, & gloriae. In eandem inclinatur Ruardus art. 2. circa principium, vbi dicit, renasce in Christo ex Spiritu sancto, non solum hominibus, sed etiam angelis fuisse necessarium, articulo vero 8. aliquantulum a principio expressius de hoc differens, cum dicendo quidem, tamen hanc partem amplectitur: ex professo tamen defendunt hanc sententiam Caietan. lib. 1. de eximia Christi praedestinatione, & in opuscul. de gloria & peccato angelorum, Galatinus lib. 3. de arcanis Catholicae veritatis cap. 4. Ioan. Arboreus lib. 3. Theosophia c. 13. Viguer. in institutionib. cap. 20. §. 1. verfic. 4. Iacobus de Valentia in id Psalmi. 102. Benedicite Dominum omnia opera eius; Neclantus super ad Ephes. 1. & in libro cuius titulus est, Medulla sacrae Scripturae in tertia mundi aetate ca. 4. Melchior Flavius lib. de regno Christi. Et quanta (ut verum fatear) ne ex Scripturis sacris, neque ex sanctis Patribus possit hae sententia efficaciter conuinci, possunt tamen ex illis adduci non cōtemnenda coniectura, quae coniunctae cum ijs, quae de Christi praedestinatione in superioribus dicta sunt, eam valde probabilem ostendunt. Principio igitur suppono ex materia de angelis & de gratia, generalia principia, quae traduntur a Concilijs, & ex sacra Scriptura colliguntur de necessitate gratiae ad supernaturales actus, & ad promerendam vitam aeternam, non solum ad homines, sed etiam ad angelos pertinere. Quod vno exemplo satis declaratur. Dicit Paulus ad Ephes. 2. Gratia est salutari per fidem, & hoc Epiphanius non ex

Apocal. 7.

D. Thom.
Ioan. 1.

non ex vobis, deum enim Dei est, ne quis gloriatur. Hæc sententia sine dubio de angelis etiam vera est, quia neque ipsi gloriari possunt, dono enim Dei, per gratiam, & fidem salui facti sunt, ostensum est autem præcedenti disputatione, gratiam Dei necessariam ad salutem, & gratiam Christi, seu à Christi meritis manantem, eandem esse, seu ad convertentiam dici: sicut ergo angelis gratia Dei necessaria fuit ad salutem, ita & gratia Christi. In quo sensu optime intelligi potest quod Fulgent. ait, lib. 2. ad Trasimund. ca. 3. Vna est in utroque (scilicet angelo, & homine) gratia operata, in hoc, ut surgeret, in illo ne caderet, in illo ne vulneraretur, in isto, ut sanaretur, ab hoc infirmitatem repulsi, illum infirmare non sinit, illius esca: spiritus medicina. Vnde quod Ioan. 14. absolute, & simpliciter Christus de se pronunciauit, Ego sum via, veritas, & vita, nemo venit ad Patrem nisi per me, tam de angelis, quam de hominibus merito intelligimus, neque enim illa vox, nemo, ita ad homines refertur, quin possit etiam angelos comprehendere, vt cum Marci 10. ait Christus, Nemo bonus nisi solus Deus, non solum homines, sed etiam angelos excludit: & similiter intelligitur, quod ait Ioan. 10. Et nemo potest rapere de manu Patris mei. Accommodari præterea potest illud Ioan. 17. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti scilicet Christum. Eadem enim est vita æterna hominum, & angelorum, Paulus etiam ad Ephes. 4. totum Ecclesiæ corpus dicit habere charitatem, & augmentum eius ex influxu capitis, docuerat autem idem Paul. cap. 1. & 2. ad Coloss. 1. & 2. Christum non solum hominum, sed etiam angelorum esse caput. Illud denique ad Ephes. 1. ubi omnia per Christum, & in Christo insituri dicuntur. Vbi Hierony. & alij, qui iuxta lectionem Græcam, recapitulari vertunt, non parum fauent: dicuntur enim, omnia recapitulari in Christo, vel quia cum inter se essent admodum distincta, sub vno Christo capite vnum quodammodo effecta sunt, vt Chrysost. & Theophyl. exponunt, vel quia in Christo omnia sunt nobilitata, & ad perfectionem deducta, singula iuxta capacitatem suam, vt supra quæst. 1. art. 3. explicatum est. Quo fit, ut quæ perfectionis spiritualis vitæ capacia sunt, per Christum illam consequantur. Vel denique, quia omnia gratiæ mysteria, quæ tam in celo, quam in terra facta sunt, in Christo, & per Christum complentur, vt Claudianus exponit.

Secundo probatur ex Patribus. Solet autem videri hæc sententia tribui Bernardo, serm. 17. & 22. in Canticis, in priori enim loco dicit angelos malos peccasse ob inuidiam hominum. In posteriori vero dicit, Christum redemisse angelos sanctos præsentando illos. Sed vt (quod verum est) fateamur, Bernardi sensus alius omnino est ab hac sententia, nam in priori loco non de inuidia in Christum concepta, sed in homines, eo quod ad eandem beatitudinem cum angelis euecti sunt, loquitur Bernardus: in posteriori vero loco manifeste agit de Christo, vt est Deus, & Verbum Patris, & vt operatus est gratiam, & gloriam in angelis, antequam esset homo. Et eodem modo de eadem re loquitur serm. 1. de Circumcisione. Afferri etiam solet Cyril. lib. 5. in Isai. tom. 1. in principio, ubi dicit, per Dei Verbum, seu sermonem, omnem fructificationem spirituales, tam in sanctis angelis, quam in hominibus insitam esse, & statim explicat, hoc Verbum esse Christum sponsum Ecclesiæ, cui Ecclesiæ ex gentibus congregata, per fidem desponsata est. Sed hoc etiam testimonium potest facile de Verbo secundum diuinitatem intelligi, quamquam contemnendum non est. Sunt etiam optima verba Gregor. lib. 1. reg. cap. 2. circa illa verba. Non est alius extrare, subauditur, inquit, sanctus, quia nullus hominum, neque angelorum sanctus est, nisi per Christum. Et infra dicit, tam angelos, quam homines esse sanctificatos in Filio: rem vero magis de claratis, addit: Et quia vnigenitus Dei Deus est, extra

etiam non est aliquis, quia nemo electorum, nisi in ipso est quod sic refertur ad diuinitatem eius, vt nequaquam intellectum humanitatis euacuet. Hactenus Gregor. ubi aperte loquitur de omnibus electis hominibus, & angelis vt patet ex illa causali, & vniuersali locutione. Quia vnigenitus Deus est, extra illum non est aliquis, scilicet, neque homo, neque angelus: quod ergo subdit, ita esse hoc de diuinitate intelligendum, vt humanitas non excludatur, de omnibus etiam intelligit. Quod etiam confirmat ratio, quam subdit, quia sine fide Christi nullus saluatur, & tam de angelis, quam de hominibus verum habet. Ad eundem modum loquitur idem Gregor. homil. 14. in Ezechiel. exponens illa verba c. 40. Et ecce murus foris iocus in circuitu domus vndiq. Vbi sic inquit, vnigenitus Patris, qui sursum est firmatus angelorum, inferius factus est hominum redemptio. Quod licet exponi possit de Christo secundum diuersas naturas, tamen ipse loqui videtur de muro extrinseco, quem dixerat esse Verbum Incarnatum. Laurent. etiam Iustinian. serm. de Ascensione dicit, Christum factum esse angelorum parietem & hominum. Et in serm. de Assumptione beate Virginis de illius eximia gloria verba facien. inter alia sic inquit. Nemo inuidebat illi, quoniam ab eius beneficiis nullus inueniebatur immunis, fructus quippe ventris eius ciuitatem illam repleuerat sanctitate. Rupert. etiam lib. 3. de process. spirit. sancti. cap. 21. cuius sententiam late tractabimus quæst. 1. art. 3.

Tercio probatur conclusio rationibus, & coniecturis: quia Deus prædixit merita Christi prius, quam gratiam, vel gloriam angelorum iuxta ordinem prædestinationis Christi supra à nobis explicatum: ergo credendum est, Deum ordinasse Christi merita ad hunc effectum, quandoquidem ipsa habebant valorem & condignitatem ad hunc effectum, & ad honorem Christi pertinebat, vt per merita sua haberet effectum gratiæ & gloriæ, etiam in angelis: ac denique hoc modo magis ostenditur perfecta ratio iustitiæ, & misericordiæ in hoc diuino opere de sanctificatione, & gloria angelorum. Secundo, quia optimus ordo rerum postulat, vt omnia, quæ sunt vnius generis, reuocentur in vnam causam in illo genere, quoad fieri possit. Item in vno corpore, quo maior est connexio omnium membrorum cum capite, eo est constituto perfectior, sed angeli, & homines conueniunt in vno genere gratiæ, & sunt membra vnius corporis Ecclesiæ, cuius Christus est caput: ergo erit perfectior, & conuenientior ordo, si totum hoc corpus habeat vnum principium, & vnum caput, per cuius influxum omnia illius membra vitam, & spirituales sensum participant. Quæ ratio fundamentum habet, vt dixi, in Paulo ad Eph. 4. Et inuari potest illis principiis Metaphysicis: Quidquid est tale per participationem, reuocatur ad id, quod est per se tale, Christus autem solus est per se gratus, angeli vero per participationem, & ideo ad Christum reuocantur, vt ab illo, & per illum gratiam obtineant. Item quia quod est supremum in vno genere, est causa cæterorum eo modo, quo esse potest: Christus autem est supremus in genere gratiæ, & ideo est causa gratiæ angelorum finalis, exemplaris, & meritoria, omnibus enim his modis esse potest, & debet. Tercio conficio argumentum, quo supra in simili quæstione de iustitia Adæ vsus sum, nam angeli in statu viæ habuerunt fidem Christi Domini: ergo per eam fidem viuam sanctificati sunt: ergo per Christi merita sanctitatem, & gloriam obtinuerunt. Antecedens est sententia D. Thomæ 1. par. quæst. 64. art. 1. ad quartum, & colligitur satis clare ex Augustino lib. 5. Genes. ad lit. c. 19. & ex Bernardo serm. 27. in Cantica, & significat Rupertus lib. 8. in Ioan. circa finem exponens verba illa Ioan. 8. Ille homicida erat ab initio. Et confirmari potest ex dictis supra quæst. 1. art. 3. Adam in statu innocentie habuisse hanc fidem, eadem enim est omnino ratio.

Item

Laur. Iust.

Rupert.

Ephes. 4.

Angeli in
via habue-
runt fidem
Christi.
D. Thom.
August.

Bernard.

Rupert.

Ioan. 8.

August.

Item quia dubitari non potest, quin sancti angeli videant in Verbo Incarnationis mysterium, ut omnes Theologi docent cum Augustino lib. 9. Ciuit. c. 21. ergo verisimilius est, illud prius credidisse in via, fidei enim respondet visio, & quodammodo est proportionatum illius meritum, seu accommodata dispositio, aut via ad illam obtinendam. Et ideo docent Theologi, homines ea mysteria supernaturalia videre in Verbo, quae in via crediderunt. Denique apud August. notum est, angelos de his mysterijs habere scientiam *matutinam*, de quibus habent, vel aliquando habuerunt cognitionem *vesperinam*, lib. 4. Genes. ad lit. cap. 22. si ergo sancti angeli lumine claro vident in Verbo Incarnationis mysterium, non est cur dubitemus, cum essent viatores, cognouisse illud lumine fidei. Consequentia autem facta in principali argumento satis probata sunt, cum de iustitia Adami disputaremus, est enim omnino eadem ratio, quia si per fidem est Christus reuelatus angelis ab initio suae creationis, sine dubio est illis propositus ut caperent eorum, cui subicerentur, & in quo suam spem, & fidem, post Deum collocarent. hoc enim modo, & propter hanc causam, fides Christi in ijs requiri solet, qui Deo placent. Ex quo verisimilis valde grauissimorum auctorum sententia est, malos angelos ex reuelatione Christi sibi facta occasionem sumplisse peccandi, per superbiam, & inuidiam humanæ naturæ, quod Rupert. supra indicat, & Hieronym. super ad Ephes. 1. dum inquit. *Omnis dissensio, quæ est ante mundum, & postea esse coepit in mundo, tam visibilibus, quam inuisibilibus creaturarum, aduentum Dei pollicebatur.* Ergo multo magis verisimile est, sanctos angelos in Christo & per Christum, in quem credebant, meruisse.

Rupert.
Hierony.

Quid Christi
angelis
meritis.

Respons. ad
argum.

1 in 2m

Ex hac conclusione colligitur secundo, Christum Dominum meruisse sanctis angelis omnia dona gratiæ, quæ nobis diximus meruisse, proportionate seruata, exceptis ijs, quæ ad remedium peccati pertinent, de quo infra dicemus. Itaque meruit Christus sanctis angelis electionem, prædestinationem, vocationem, auxilia omnia excitantia, adiuuantia sufficientia, & efficacia, ac denique omne meritum, & augmentum gratiæ, & gloriæ. Quæ omnia eisdem modis probanda sunt, quibus de hominibus probata fuerunt. Est enim eadem ratio supposito modo prædestinationis Christi, & supposito etiam illo principio, quod gratia Christi & Dei eadem est, quia omnis gratia Dei per Christum communicatur.

Ad fundamenta contrariæ sententiæ. Ad Scripturæ testimonia respondetur, frequentius loqui de effectu passionis Christi per modum redemptionis, & liberationis à peccato, & ideo frequentius loqui de illa in ordine ad homines: cum vero loquitur de gratificatione, seu sanctificatione, quæ est per Christum, vel cum ipsum proponit ut vniuersalem autorem gratiæ, & salutis, nunquam excludit angelos: quin potius cum de gratia angelorum, & causis eius per pauca Scriptura loquatur, intelligendum videtur sub his vniuersalibus locutionibus illos comprehendere, ut dictum est. In particulari vero ad illam parabolam de centum ouibus in primis dicitur, ea, quæ in argumento afferuntur, magis ad spirituales sensum, quam ad literalem pertinere, nam literalis sensus solum esse videtur, per eam parabolam tantum explicuisse Christum, cur potius cum peccipientibus, quam cum iustis versaretur, ut late san. ibi prosequitur cap. 94. Concordia. Et in hoc literali sensu fundatur eommode mystica Sanctorum expositio, & hoc modo retorqueri potest ex illa parabola argumentum, primum quia Christus vocat angelos, oues suas, æque ac homines, non ergo minus ad se pertinere censuit illorum salutem, quam hominum, quamuis pro hominibus, qui plus indigebant, plus laborauerit. Deinde,

sicut relinquere iustos non est non mereri illis neque non operari salutem illorum, sed est, non ita conuersari cum illis, neque illos tot medijs, & modis querere, ita relinquere angelos non fuit non mereri illis, sed fuit ad homines singulari modo descendere, relicto ad tempus angelorum consortio, & statub. beatifico.

Ad testimonium Pauli ad Hebr. 2. in primis fieri potest vis in illis verbis, *Qui sanctificat & sanctificantur, &c.* Et sic duplex potest esse responsio, vel certe triplex. Prima est, non esse legendum, *qui sanctificat & sanctificantur*, sed *qui sanctificat & sanctificantur*, ut hoc sit quoddam singulare nomen, & quasi epitheton Christi. Sic enim legisse videtur Dionys. cap. 4. de Ecclesiast. Hierar. circa finem, dicens, Christum, iuxta modum loquendi Scripturæ, esse eum, qui sanctificat & sanctificantur, quod nomen in nullo alio Scripturæ loco Christo tribuitur, ut ibi Maximus notauit, exponens Dionysium. Eodemq. modo legisse videtur alter Dionys. Alexandrin. in epistol. contra Paulum Samosatenum apud Turrianum in Oplotecha, ubi idem refert ex Cyril. lib. 3. contra Nestorian. qui idem habet lib. 1. de Fide ad reginas, cap. Quod Christus vnus sit. Quæ lectione supposita, nullum potest ex illis verbis sumi argumentum. Obstat vero huic responsioni. Vulgata lectio, quæ in plurali habet, *qui sanctificantur*, & eodem modo videtur legisse omnes antiqui expostores, & Cyril. Alex. lib. 2. ad reginas, cap. de Christi sanctificatione. Nec videntur illa sequentia verba, *ex vno omnes, posse eommodum habere sensum, nisi in plurali legatur, ut sensus sit, tam qui sanctificat, quam qui sanctificantur, ex vno sunt omnes; nam, si Christus est, qui sanctificat, & qui sanctificantur, quomodo ex vno omnes? aut qui sunt hi omnes? Quamuis enim responderi possit, hos omnes esse illos filios, quos Deus Pater in gloriam adduxerat, ut sensus sit, Christus & illi, ex vno omnes: tamen re vera est nimis eoacta expositio. Et præterea verba sequentia, scilicet, *Propter quam causam non confunditur fratrem vocare, non recte cohererent, nisi illud relaxium, non, referat eos, qui sanctificantur.**

Retenta igitur Vulgata lectione, est secunda responsio, qui sanctificat, & qui sanctificantur, esse ex vno Deo, ex vno conditore, ex vno æterno Patre, licet diuerso modo; ille ut naturalis Filius, & per se sanctus, & aliorum sanctificator, reliqui ut adoptiui, & sanctificati ab illo: quæ omnia, tam de angelis, quam de hominibus dici potuerunt. Ita vero legunt & exponunt Chrysost. homil. 4. Theodor. & Theophyl. Ambros. Anselm. D. Thom. Primatius, & Cyrillus Alexand. loco proxime citato. Tercio vero possumus admittere probabilem expositionem, qui sanctificat, & qui sanctificantur, esse ex vno Adamo, seu ex vna stirpe & natura, ut Adamus, Caiet. & nonnulli alij exponunt. Hac autem posita expositione, dicendum est, ibi loqui Paulum de sanctificatione à peccato, id est, redemptione. De hac enim à principio illius capitis sermonem instituerat, ut patet ex illis verbis, *Quomodo nos effugimus, si tantum neglexerimus salutem? scilicet, quæ nobis parata est, per Christi mortem, & redemptionem; unde inferius subdit, videmus Iesum propter passionem mortis gloria & honore coronatum: ut gratia Dei pro omnibus gloriaretur mortem.* Et addit. *Decebat eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummare, id est, decebat, ut Deus Pater, per quem & propter quem sunt omnia, qui per suam prædestinationem multos filios in gloriam adduxerat, autorem salutis eorum per passionem consummare, id est, in gloria & honore exaltare, ita enim communiter legitur & exponitur, ut patet ex citatis expostoribus & optime ex Petro Maxentio Dialog. 2. contra Nestorian. Alij vero legunt passiuè consummari, ut Rufin. in ex.*

in expositione Symbol. & quod ad præsens spectat, A eundem reddit sensum, scilicet, decessisse, Christum, per quem omnia & propter quem omnia, qui per sua merita præuisa multos filios in gloriam adduxerat, consummari per passionem in autorem salutis eorum, id est, consummare ac perficere munus sanctificandi illos, per passionem, & mortem, eos, qui indigebant, à peccato liberando. De hac ergo sanctificatione recte subdit, eum, qui sanctificat, & qui sanctificatur, esse ex vna stirpe, & natura, seu ex vno Adamo, licet non eodem modo, nos enim sumus per seminale generationem, ille tantum secundum corpulentiam substantiam. Et hinc etiam facile respondetur ad verba sequentia, si in eis vis fiat, scilicet, quod homines tantum vocat fratres & pueros suos, hoc enim non ideo est, quia illi soli à Christo gratiam accipiant, sed quia speciali modo cum illo in natura conueniunt & in origine, & quia singulari modo sunt ab illo sanctificati, & redempti. Vnde, quod subdit Paulus, Quia pueri communicauerunt carni & sanguini, & ipse similiter participauit eisdem, puerorum nomine solos homines intelligit, propter prædictam singularem cum Christo coniunctionem, nomine autem carnis, & sanguinis, non naturam tantum, sed etiam passibilem naturæ conditionem intellexit, vt supra, circa artic. 3. quæst. 1. disputat. 5. latius exposui, & hanc vim habet particula illa, similiter, scilicet quoad statum & conditionem passibilem, quod etiam sequentia verba declarant: Vt per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, ad hoc enim non sufficiebat sola natura carnis & sanguinis, sed necessaria etiam erat conditio passibilis.

Denique fieri potest vis in illis verbis. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit, præsertim si iuxta Chrysostomum. Ambrosius, Theophylactus. D. Thomas, Prima & aliorum expositionem, emphaticam, ac mysterium intelligamus latere in verbo, apprehendit. Nam proprie dicitur quis apprehendere eum, quem fugientem insequitur, ac tandem assequitur, cum ergo humana natura, & angelica ex parte, à Deo fugerit, Christus non est insecutus angelos sed homines, & ideo dicitur non angelos, sed homines apprehendisse. Responderi vero potest in primis, expositionem illam ac ponderationem, non esse necessariam, quia nomine apprehensionis intelligi sufficiens potest ipsa assumptio humanæ naturæ. Verbum enim, apprehendo, in rigore non requirit illam significationem, sed simpliciter significare potest, accipere, capere, & ad se trahere: & verbum Græcum, ἐνταλάσσειν, quod illi respondet, eandem habet simplicem significationem, & ita simpliciter exponunt Theodoret. Caiet. & alij. Deinde, admissa illa ponderatione, nihil nobis obstant illa verba, fatemur enim, Christum non sedemisse angelos, & ideo nec illorum naturam assumpsisse, nec fugientes ex illis fuisse insecutum vt eos apprehenderet, & ad se renocaret, nec etiam pro eis mortuum fuisse, nec eis similem in natura, & conditione effectum esse. Hoc tamen nil obstat quominus sanctis angelis gratiam & gloriam meruerit, vt dictum est. Quin potius illa rigorosa significatione verbi, apprehendit, recte confirmatur, quod dictum est, Paulum ibi loqui de sanctificatione à peccato, & ideo tantum habere sermonem de hominibus, & de specialibus beneficiis illis concessis, & de singulari coniunctione & similitudine, quæ est inter Christum, & ipsos, non tamen propterea excludit propria beneficia, quæ Christus potuit conferre angelis, & de facto contulit, quamuis illo loco eorum mentionem non fecerit, quia ad rem, de qua tractabat, non pertinebat.

Secundum fundamentum, quod ex autoritate Patrum sumptum erat, difficultatem non habet, quia fere totum in autoritate negatiua fundatur, Consequenter

dimus ergo, sanctos Patres in illis locis meminisse illorum effectum, & non huius, quia fortasse in hanc questionem non inciderunt, vel in re dubia noluerunt suam proferre sententiam. Ambrosius vero, qui non nihil ob stare nobis videtur, primum dubitanter loquitur dicens, Fortasse, &c. Deinde exponi potest iuxta ea, quæ sequenti sect. dicemus.

Ad rationem ab inconuenientibus sumptam, negatur prima sequela, nam Christus nemini clausit ianuam regni celorum, sed quantum in ipso est omnibus fuit semper patens, neque enim debuit per sua merita retardare aliquem ab ingressu gloriæ vel suspensione præmij suis meritis debiti, & ideo si angeli non habentes gratiam ex Christo habituri erant gloriam statim post terminum suæ viæ, & meriti, multo magis eam sine mora recipere debuerunt propter Christum, eademque lex fuisset eum hominibus obseruata, si in statu iustitiæ & innocentie permansissent: tamen quia peccando ianuam regni celestis sibi occluserant, quæ aperta non fuit, donec plene fuit pro tota natura, quæ reatum peccati contraxerat, satisfactum, ideo ante Christi aduentum nullus hominum ad illam beatitudinem admitterebatur, vt latius inferius suo loco dicitur. Aliorum solutio patebit ex sect. sequenti.

SECTIO II.

Virum Christus redemerit angelos, pro illis, mortuus fuerit.

D Vobis modis intelligi potest, Christum redemisse angelos, & pro illis mortem obiisse, primo de peccatoribus angelis, vt sensus sit, Christum per sua merita & satisfactionem, liberasse eos, vel aliquando fore liberaturum, ab eo statu, in quem per sua peccata inciderunt. Secundo de angelis sanctis, vt scilicet Christus dicatur eos redemisse, quia per sua merita eos à peccatis præseruauit. Priori modo dicitur errasse Origen. hom. 1. in Ioan. post medium, circa illud. In principio erat Verbum. Clarius vero hoc docet hom. 1. in Leuit. & hom. 24. in Numeros. Eiusque sententiam videtur vsurpassisse Hieronymus. super ad Ephes. 1. ubi inquit, cur angeli, qui nunquam peccauerunt, dicantur subijci pedibus Christi, & ait. Potest quidem responderi quod sine peccato nullus sit, vnde & crux saluatoris, non tantum ea, qua in terra, sed etiam ea, quæ in celis erant, purgasse perhibetur. Quæ verba exponi possent iuxta alium sensum de præseruatione, quia nulla creatura ex se impetabilis est, & ideo dici possunt angeli sancti per Christum accepisse, vt peccatum non committerent, quo dicuntur omnino non caruisse, quia illud habere potuerunt: vel certe exponi possent iuxta ea, quæ super cap. 2. scribit circa illa verba. Qui fecit viraque vnum, dicens, Christum pacem attulisse celestibus, & terrenis, quia in suo sanguine celestia & terrestria copulauit, quæ inter se dissidebant, atque ita factum esse, vt crux Christi non solum terra, sed etiam celo, nec solum hominibus, sed etiam angelis profuerit, atque ita omnis creatura Domini suis rebus purgata sit. Veruntamen, quæ idem Hieronymus. c. 4. scribit, exponens illa verba. Ex quo totum corpus, &c. non videntur pati posse hanc expositionem, dicent enim, Christum venisse, vt totum corpus Ecclesiæ sanaret. Quod infra explicans ita dicit. Vt angelus refugiat, id esse incipiat, quod creatus est, & homo, qui de Paradiso fuerat eiectus, ad culturam iterum Paradisi restituatur: ista autem vniuersa sic fiunt, vt inuicem inter se charitate iungantur. Videtur ergo Hieronymus. vel secutus Orig. vel (quod verius est) simpliciter retulisse Orig. sententiam, neque approbando, neque reprobando illam, vt in præfatione illius Epistolæ ipse indicat, & in Apologia contra Rufinum. generaliter se excusat, & in 2. tom. epist. 59. ad Auitum idemmet Hieronymus. inter Origenis errores ponit, quod docuerit, damnatos angelos aliquando

Origenis error de Angelis.

Hieronymus

renocant.

Niceph.
Theophyl.
Alexand.

reuocandos esse ad statum sanctorum angelorum, quem errorem damnatum esse contra Orig. in V. Synod. refert Nicephor. lib. 17. histor. c. 27. & 28. & contra eundem videri potest late Theophilus Alexandrinus in duabus epistolis, quæ referuntur in i. tom. Bibliot. sanct. & in alijs locis hic error ex professo impugnatur, ostendendo, penas inferni esse æternas & immutabiles, in hoc ergo sensu certissimum est, Christum non redemisse angelos, nec mortuum esse pro illis, non quia id fieri non potuerit, sed quia Deus statuit illis non parcere, nec remedium præstare, cuius potissima ratio est infernalis Dei voluntas, congruenter vero adduximus supra quæst. 1. art. 2.

Bernard.
Dionys.
Theodor.
Theophyl.

De posteriori ergo sensu versari potest quæstio inter Catholicos, quæ suppositis ijs, quæ in præcedenti sect. dicta sunt magis ad modum loquendi, quam ad rem spectat. Oportet tamen proprie, & castè loqui. Bernardus ergo locis citatis sectione præcedenti, videtur probare illam locutionem Christum redemisse angelos sanctos, gratiam præseruationis illis conferendo. Dionysius etiam, c. 8. de diu. nomi. in fine dicit redemptionem posse appellari ex eo, quod non finit, quæ vere sunt, ad id cadere vt non sint. Præterea Theod. ad Hebr. 2. dicit, Christum pro creaturis omnibus mortuum fuisse, vbi enim nos legimus, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem, ipse legit, vt absque Deo pro omnibus gustaret mortem, & exponit, Deo excepto, pro omnibus gustauit mortem. Vbi Theophyl. licet lectionem illam non probet, quam à Nestorianis dicit esse indutam, illa tamen supposita, expositionem Theodor. approbat.

August.
Bernard.

Dicendum vero breuiter est primo Christum proprie loquendo non esse mortuum pro angelis, vt recte docet August. in Enchirid. c. 61. & sequentibus, & eodem sensu dicit Bernard. serm. in ser. 4. hebdo. sanct. passionem Christi, neq. bonis, neq. malis angelis datam esse, sed tantum hominibus, multa etiam, quæ in sectione præcedenti in primo argumento primæ sententiæ adducta sunt, hoc confirmant.

2 Cor. 5.

Christum non
proprie pro
angelis mor-
tuum.

Quibus addi potest illud 2. ad Corinth. 5. Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. Sed angeli non sunt mortui: ergo nec pro illis Christus mortuus est. Ratio vero est, quia mors vt mors, non est assumpta propter angelos, sed solum propter homines lapsos, vnde gratia non est data angelis ex præmissione meriti fundati in morte Christi, sed fundati absolute in charitate & bonis operibus Christi hominis, ac propterea neque illis data est gratia dependenter à morte Christi, nam si homo non peccasset, Christus non esset mortuus, vt supra dictum est. Deniq. mors, & aliæ penæ per se primo assumptæ sunt ad satisfaciendum, vnde pro illis solis dicitur Christus mortuus pro quibus satisfaciit, non autem satisfecit pro angelis, licet illis meruerit, sed satisfecit pro hominibus, ad quos expiandos se ipsum obtulit sacrificium. Nec vero, si Christus angelis meruit, propterea sequitur pro illis mortuum esse, primum quia non est necesse, vt per ipsam mortem illis meruerit, sicut nobis, sed per alios actus charitatis, vel religionis, &c. quamquam enim omnes actus Christi de se digni essent quolibet præmio, potuerunt tamen ab ipso, quidam actus ordinari ad vnum effectum, & non ad alios, vt ex supra dictis in hac quæst. & in q. 11. artic. 2. satis constat. Secundo & melius, quia quantum meritum mortis extrinsecum sit ad angelos, non inde fit mortuum esse pro angelis, quia non pro illis ordinata, & assumpta est mors. Exemplum euidentius est, quia Christus per mortem suam sibi aliquid meruit: & tamen non propterea dici potest pro se mortuus, quin potius in Concil. Ephe. can. 10. damnantur dicentes, Christum pro se obtulisse sacrificium, & definitur pro solis hominibus obtulisse.

Dico secundo, Christum non posse proprie dici redemptorem angelorum. Hoc etiam colligitur ex

Augustin. supra, & ex communi modo loquendi Angelorum. Ratio est, quia nullus redimitur, nisi qui sub peccato seruit, vt ex Zozimo Pap. dicit August. 20. epist. 157. sed angeli sancti nunquam seruierunt peccato. Nec satis est, quod potuerint peccare, & propter merita Christi præseruari sint; hac enim ratione potuerunt dici diuina virtute, seu propter Christi merita fuisse præuenti, ne peccarent, seu defensi à peccato, vt loquitur Fulgent. lib. 2. ad Trasimund. cap. 1. circa finem; non tamen hoc sufficit ad propriam redemptionem, quia redemptio dicit iteratam emptionem. Supponit ergo, eum qui redimitur, esse aliquo modo captiui, & venundatum sub peccato vel in se, vel in radice sua, ex qua necessario contrahenda esse seruitus, & captiuitas peccati: angeli tamen sancti neutro modo fuerunt captiui, & ideo non fuerunt redempti, neque à Christo meritorie, neque à Deo vt principali autore gratiæ; sicut etiam mali angeli non possunt dici quoad sufficientiam redempti, eo quod illis data est sufficientes gratia, qua possent vitare peccatum. Adde, Christum solum redemisse, apprie pro quibus satisfecit, Christi enim redemptio hoc torum, & hoc potissimum includit: certum est autem, Christum non satisfecisse pro angelis. Potest ergo Christus vere dici sanctificator, iustificator, & glorificator angelorum, non vero proprie redemptor. Vnde illæ locutiones Bernard. & Dionys. supra citatæ non sunt omnino propriæ, & rigorosæ, omnem enim liberationem à peccato, redemptionem vocant, nos vero hic explicamus propriam, & rigorosam significationem verborum. Et idem ad Theodoretum dicendum est, cuius locutio magis vitanda est, quia magis redolere errorem Orig. quamquam à Theodoro in Catholico sensu explicetur, dicit enim Christum mortuum esse pro omnibus, quia per ipsum omnia in statuantur, vt Paul. alio loco dixit.

QUESTIO XX.

De conuenientibus Christo, secundum quod Patri fuit subiectus, in duos articulos diuisa.

Einde considerandum est de his, quæ conueniunt Christo per comparationem ad Patrem. Quorum quadam dicuntur de ipso secundum habitum ipsius ad Patrem: puta, quod est ei subiectus, quod ipsum orauit, quod in sacerdotio ministravit. Quadam vero dicuntur, vel dici possunt secundum habitum Patris ad ipsum: puta, si Pater enim adoptasset, & quod eum prædestinauit.

Primo igitur considerandum est de subiectione Christi ad Patrem. Secundo, de eius oratione. Terrio, de ipsius sacerdotio. Quarto, de adoptione, an ei conueniat. Quinto, de eius prædestinatione.

Circa primum quaeruntur duo.

Primo, vttrum Christus sit subiectus Patri.

Secundo, vttrum sit subiectus sibi ipsi.

ARTICVLVS I.

Vtrum dicendum sit, Christum esse subiectum Patri.

tri,

Primum sic proceditur. Videtur, quod non sit dicendum, Christum esse subiectum Patri. Omne enim quod subicitur Deo Patri, est creatura: quia, vt dicitur in lib. 2. de Ecclesiasticis dogmatibus, in Trinitate nihil est seruens, neque subiectum. Sed non est simpliciter dicendum quod Christus sit creatura, vt supra dictum est. Ergo